

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Mit késtek hazahozni a Királyt?

Adventi allegória.

2Sám. 19^a—11.

Dávid bölcs és békés kormányát megunta Izráel népe; hallgatott a nyájas szavú Absolonra s pártot ütött a király ellen. Dávid elmenekült a fővárosból, sereget toborzott, a lázadókat leverte, úgy hogy Absolon is meghalt a hadban.

A szerencsétlen harc után a pártos nép megbánta tettét, meggondolta Dávidnak sok ízben tapasztalt szabadító erejét s kitört lelkéből a vágyó, türelmetlenkedő kérdés: Mit késtek hazahozni a királyt?!

*

Nekünk is, e föld kerektségén élő keresztyéneknek van egy, Istentől felkent dicsőséges Királyunk: a Jézus Krisztus. Boldog békesség fejedelme Ő, akinek törvényét ha követnők, tökéletes és örök béke honolna e föld határain. Mi azonban sokszor engedetlenek vagyunk; az Ő akarata teljesítésétől elcsalogat a nyájas szavú mammon, amelynek szavára hallgatva, száműzzük lelkünk-ből s körünk-ből a békesség Királyát.

Így cselekedtünk mostanság is. Belejutottunk a vérforogatagba, a borzadalmak kellős közepébe. S most látjuk, hogy pártütő vezérünk: a mammon, a pénz sokasága miatt elvesztette varázslatos erejét, és annak minden jelentősége a megélhetés küzdelmei, a lelki béke és csendesség után való vágyódás égretörő sóhajtásai közepett megszűnt — és nincs más orvosság, mint az, hogy bűnösségünkre ráeszmélve, visszakerjünk szívünkbe-lelkünkbe, életünk irányító vezéréül a Királyt.

*

Annak idején Dávid, tudomást szerezvén arról, hogy a nép óhajtja az ő visszatérését, elküldött a papokhoz és felszólította őket, működjenek közre minden erejükkel a király hazatérése érdekében.

S nekem úgy tetszik, hogy a mi békességünk Fejedelme, a népek lelke mélyén élő s itt-ott napfényre jutott békevággyat látva, mintha megihlette volna lelke erejével a különböző felekezetek papjait, s mintha sürgetné őket: Szóljatok a vénekhez ezt mondván: Mi az oka, hogy utolsók akartok lenni a Királynak hazahozásában?!

A svéd egyháznak április, május és június havában kelt iratait a pápa levele, majd az ORLE emlékirata követte. Újabban a skandináv egyházak december 14-ére összehívott nemzetközi konferenciája s a németalföldi protestáns egyházak bizonyágtétele igyekszik odamunkálni, hogy Krisztus elfoglalhassa újra trónját a béke létesítésével.

*

A békesség Királya azonban nem jö el addig, amíg elő nem készítettük magunkat az Ő fogadására. A szívünkben található gonoszt, az ajkunkon levő tisztátalanságot, a kezünkhöz tapadt szennyet le kell mosni az őszinte bűnbánat könnyeivel, hogy tiszta, ártatlan szívvel hozzassuk haza a Királyt keresztyén társadalmunk és tulajdon bensőnk nyugalmanak helyreállítására s az Ő békességben való tovább uralkodására.

Csakis így, egyedül így lehet igazán hazahozni közibénk a békesség Királyát.

sk.

Az összes németalföldi protestáns egyházak bizonyágtétele.

A kormányokhoz és a népekhez!

A mindjobban dühöngő háború mély hatása alatt, amely a világot egyetlen csataterré tenni fenyeget, egyesültek a Németalföld protestáns egyházai arra, hogy annak folytatása ellen szavukat komolyan és nyomatékosan felemljék.

Tudatában annak, hogy azt a számtalan nyilatkozatot, mely eddig a keresztyénség köréből elszigetelten

elhangzott, a háború zaja mind a mai napig elnyomta, elvárják, hogy egyesülten fellépve és a keresztyén lelkiismeret szavának kifejezést adva, meghallgatást előbb nyernek.

Biznak abban, hogy a testvéregyházak más semleges országokban is, sőt még a háborút viselő nemzetek köréből is, ennek a bizonyágtételnek komolyságáról és igaz voltáról meggyőződve, melléjük csatlakoznak.

Mindenekelőtt azzal kezdjük, hogy elismerjük vétkeinket és kifejezést adunk annak, hogy a népek bünei a miénk is.

Megvalljuk nevezetesen, hogy bár az igazság és a szeretet igéjének hirdetésében nem volt hiány közöttünk, a bűnre való határozott utalást illetőleg hűségeseink eléggé nem voltunk. Mi magunk is nagyon gyakran keveredtünk hareba anyagi, legalább is kevésbé szellemi érdekekért, úgy magunk között, mint ki-ki a saját körében, mely alkalommal több ízben olyan fegyvereket és eszközöket használtunk, mik Isten előtt nem állhattak meg. Ott is, ahol Istennek jogaiért és dicsőségéért lépünk fel az emberek között, nem ritkán oly módon tettük azt, ami ezzel a nemes céllal nem egyezett meg.

Mindezt alázatosan megvallva, bűneink bocsánatára Isten kegyelméért könyörgünk.

Félünk azonban attól, hogy hűtlenségünk növekedni fog, ha szavunkat ennek az időnek elrettentő eseményei ellen fel nem emeljük.

Hivatva érezzük magunkat ennelfogva az Úrnak nevében inteni, hogy a durva erőszaknak, amely Európát tökéletes aláülyedéssel fenyegeti, vége legyen.

Arra az óriási kárra, mely a népekre mélyreható elszegényedést hoz, nem akarunk túl nagy nyomatókkal utalni.

Másként áll azonban a dolog millió értékes emberi élet elvesztését illetőleg, mely már lehangoltabbá tesz és általános levertséget kelt.

Még komolyabb az erkölcsi alapok megrontása a népek életében. A biztonságérzet és a bizalom, mik ehez nélkülözhetetlenek, ingadoznak; a rendet és fegyelmet félretolják, aminek eredményeként az állam és a társadalom tökéletes felfordulása nem maradhat el.

Am mindenek felett rámutatunk arra a szellemi kártevésre, melyet mindenfelől elkövetnek.

Az Úr jogát, amely az Ő fenségének elismerése mellett a nagy és kicsiny népek jogainak kölcsönös tiszteletét követeli, eltíporják.

Szégyent hoznak Krisztus nevére, aki nem akarja, hogy ellenségeskedés és gyűlölet, hanem megbékülés és szolgáló szeretet lakjék az emberek között.

Nem közlik többé a hiteles tényeket, hanem elrejtik azokat, nem az igazság, hanem a látszat uralkodik a gondolat és a vélemény nyilvánításában.

Önmaguk dicsőítésében és más népek megvetésében keresnek támaszt, anélkül, hogy egymás megbecsülésére teret engednének.

Minden oldalról az Úr bosszúját kívánják az ellen-

félre, mint hogyha önmaguk bűn nélkül valók lennének és meggondolatlanul ragadják meg a jelszót: semmiféle béke győzelem nélkül; egy gondolat, mely Jézus Krisztus evangéliomával már magában véve is ellenkezik.

Ilyen módon gyengítik meg a lelkiismeretet.

A háború folytatása következtében a keresztyén szellem kiszámíthatatlan kára fenyeget gyarapodni; a szellemi javak, amik felett az egyházak hivatottak őrködni, veszni indulnak és a külmiszió munkája, a keresztyén nemzetek szent hivatása a világgal szemben eredménytelen marad. Milyen benyomást kell a nem keresztyén népeknek, részben szintén háborút viselve, az evangéliomról nyerni, amelyről úgy látják, hogy éppen vallói hoznak szégyent reá?

Mindezekben az egyházak nem hallgathatnak többé. Nem tűrhetik tovább azt a gondolatot, hogy — bármily meggyőződés alapján is — a háború folytatása igazolható, sőt sokkal inkább azt tartják a nemzetek kötelességének, hogy minden erejükkel törekedjenek a békére meggyezés útján.

Miként is vehetné el a diadalmámor mindazt a szenvedést, fájdalmat és nyomorúságot, melyben mind mélyebbre süllyednek a nemzetek?

Micsoda győzelmi zsákmány érne fel azzal a marandó keserőséggel és izzó gyűlölettel, mely a legyőzöttekben ébredne fel?

Ezért intézik az egyházak azt a sürgős kérést a kormányokhoz és a népekhez, hogy térjenek magukhoz végtére és eszméljenek arra a magasztos hivatásra, amelyre Isten a keresztyén nemzeteket elhívta.

Annak alázatos elismerése mellett, hogy ennek a feladatnak további folytatását eljátszották, az legyen a legforróbb imádság, hogy Ő még mostan kegyelmet gyakoroljon.

Annak számára, ki az Ő szavára akar hallgatni, nem lehet kétséges, hogy mi a tennivalója, mert úgy a népek, mint az egyének számára érvényes az a követelmény, aki Krisztus nevét említi, ne cselekedjék igazságtalanul.

Ezért hív szavunk az Ő nevében vissza a fegyverek hatalmától az igazság és a jog érvényesítésére és elismerésére.

Akkor aztán nem kell a békét erőltetett módon keresni, hanem egész biztosan elnyerik ezt.

A németalföldi protestáns egyházak.

Tárca

Tompa és Debreczen.

(Folytatás és vége.)

Azok a tanárok pedig, akik Tompát hozzá és az irodalomhoz illő megbecsüléssel fogadták, ha maguk már örök álmodat alusznak, a debreczeni közönség lelkében még élő nevek, hiszen majdnem mindnyájukat

magam is ismertem, sőt jó részüket tanárainul is tisztelhettem. Lugossy József a nagy nyelvtudós, Ladányi Gedeon a későbbi egyetemi történettanár, Oszterlamm Ernő a nagyműveltségű férfiú, Szegedi Sándor, Tüdős János, Tóth József, a maguk szakában elismert jó tanárok és a Tompa levelében is említett Kovács János, valamint a többiek, ezek az akkor majdnem kivétel nélkül fiatal emberek, lehettek és voltak a költőnek néhány napig kedves kalauzai és szórakoztató társai. Kovács Jánost a költő már Arany révén ismerte; Kovács János ugyanis Arannyal együtt nevelősködött Geszten Tisza Lajos családjánál, Arany távozása után ő lett a költői tehetségű Tisza Domokosnak a tulajdonképeni nevelője, ő kísérte ki a beteges ifjút Egyiptomba gyógyulást keresni, ő is hozta haza éppen a Tompa debreczeni látogatása évében gyógyulatlanul — meghalni. Ez az irodalmi kapocs hozhatta Tompát Kovács Jánoshoz közelebb és ez tette levelének róla szóló sorait színesebbé és melegebbé.

Hogy Tompa látogatásokon, ismerkedéseken kívül mire fordította debreczeni néhány napját, azt most már bajos kikutatni, de egyet biztosra vehetünk. Lehetetlen, hogy föl ne kereste volna Csokonai sírját és hódolattal meg ne hajolt volna sokat szenvedett költő társának vaspíramisa előtt. Ezt már csak mint Arany és Petőfi barátjának, mint a népies költői irány követőjének is meg kellett tennie. Hiszen Arany annyira összeforrasztotta a lelkét Csokonaiéval, hogy mikor debreczeni diák korában lappangó művészi hajlamtól ösztönözve, elkezdett faragni egy alabastrom sötartón, a bicska alól egyszerre csak akaratlanul is Csokonai arevonásai tünedeztek elő. Petőfi pedig, mikor 1842-ben Mezöberényből vissza akart menni a pápai kollégiumba, leginkább azért került Debreczen felé, hogy a hatvan-utcai temetőben egy sóhajjal és könnyel áldozzon a hozzá leghasonlóbb költő elődjének Csokonai Vitéz Mihálynak.

De Tompának nem kellett sem Aranytól, sem Petőfitől tanulnia a Csokonai-kultuszt, benne élt az már az ő lelkében, ott hordozta a szívében már mint sáropataki diák és magával vitte a költészetébe. Mert Tompának mégis van egy debreczeni vonatkozású költeménye. Nem írt sem a kollégiumról, sem a Nagyerdőről, sem a Hortobágyról, de megszólaltatja Csokonait „Elmélkedés egy levél felett” című satirikus versében. A költő Csokonainak egy Komáromban kelt leveléből indul ki, annak néhány kesernyésen tréfás sorát választja mottóul, amelyekben Csokonai panasolja, hogy nem lévén elég prenumeránsa, dugába dőlt a Farsangi Poema; t. i. nem nyomathatta ki *Dorottyáról* szóló furcsa vitézi versezetét. Tompa 1852-ben, félszázaddal Csokonai levelének kelte után írja a maga satirikus versét; kiönti benne keserűségét a saját korára, a tanulatlan és tehetségtelen írókra, csakúgy mint az értelmetlen, az igaz művészt megbecsülni nem tudó közönségre. Tompa ironiája a költemény utolsó szakaszában válik legerősebbé, midőn így aposztrofálja *költőjét a csikóbőrös kulacsnak!*

„Azért ne bántson, óh alvó poéta!
Hogy a farsangi vers dugába dőlt.
Ne féj, így lesz az ötven év után is,
Amiképpen volt ötven év előtt!
Így dől dugába minden e világon,
A koszorú, a hír és a dicsőség!
Szép tölök: kik e földön rongyban járnak
Azért, hogy majd a halhatatlanságnak
Biborszín palástját magokra öltsek.

E sorok hangosan bizonyítják, hogy Tompa ha Debreczenhez nem vonzódott is különösebben, a Csokonai-kultuszban teljesen osztozott két nagy költő társával, Arannyal és Petőfivel és a Csokonai-kör most csak adósságot ró le, midőn a Csokonai nevével ajkán áldoz Tompa százados emlékezetének.

III.

Tompa kedves emlékeket vitt magával Debreczenből, régi tisztelőinek, új barátainak kedves emlékét, de debreczeni tárgyhöz való költői ihletet nem vitt. Költői pályáján a debreczeni vonatkozásnak, a Debreczenhez fűződő kapcsolatnak még kevesebb nyomát találjuk, mint addig, hiszen Csokonaihoz intézett satirikus verse még debreczeni útja előtt keletkezett. Olyanformán lehetett Tompa Debreczennel, mint Petőfi a felfölddel; amint Petőfi képze a Kárpátoknak hegy-völgyét nem járta, Tompa fantáziája sem mulatott szívesen Debreczen erdejével, pusztájával, még kollégiumával sem.

Mi debreczeniek ezt sajnálhatjuk, de érette Tompát nem hibáztathatjuk; Tompa költészete debreczeni tárgy nélkül is teljes. — Olyannyira teljes, hogy a debreczeni vonatkozás hiányát maga Debreczen sem vette észre és a költő iránti tiszteletében, köteles hódolatában nem zavartatta magát. Debreczen Tompának mindig Arany és Petőfi mellett adott helyet a maga szívében és bizonyára nem kevéssel járult hozzá, hogy Arany, Petőfi és Tompa neve a költői triumvirátus fogalmává legyen az irodalomtörténetben és köztudatban egyaránt.

Hosszú volna, de a mai ünnepi alkalom kereteibe bele sem illenek mindazokat az adatokat felsorolni, tényeket megnevezni, amelyek a debreczeni Tompa-kultusz elevensége és folytonossága mellett bizonyítanak. — Elég lesz a legfőbb mozzanatokra reámutatnom.

A XIX. század utolsó harmadában a kollégiumi ifjúság éppen oly szeretettel csüngött Tompán, mint Aranyon és Petőfin; a *Magyar irodalmi társulat* gyűlésein és a főiskolai ünnepeken a legjobb szavalók éppen oly nagy diadalokat arattak Tompa költeményeivel, mint Aranyból vagy Petőfiből vett szavalatokkal. Mi, akik a 70-es, 80-as években ültünk a kollégium padjain, sohasem feledjük el azt a mély meghatottságot, amely *A madár fiaihoz, A gólyához, Ikarusz, Uj Simeon* hallatára fogta el szívünket, azt a kellemes derüt, amelyet a *Három a daru* és *Szuhay Mátyás* csalt orcánkra.

*

Debreczen írói is szívvél-lélekkel közreműködtek Tompa népszerűségének terjesztésében, élete ismertetésében, költészete méltatásában. Alkalmi cikkek és ünnepi költemények, kisebb közlemények és nagyobb tanulmányok, teljes életrajzok bizonyítják a debreczeni íróknak Tompa iránti mély érdeklődését, odaadó szeretetét. A Csokonai-körrel közelebbi kapcsolatban levő írók közül első helyen Könyves Tóth Kálmánt, a mi nesztorunkat kell említenem, a Tompához őszinte vonzódást bizonyára atyjától örökölte, akinek Tompával való barátságáról és a költőhöz intézett, rajongással telt leveléről már előbb szólottam. Könyves Tóth Kálmánban a Tompa iránti kegyeletet csak fokozta az a körülmény, hogy ő is számos nyarat töltött Feketehegy fürdőjében, ahol Tompa utolsó éveinek súlyos szenvedéseire keresett enyhülést. E kis fürdőnek a közönsége megelőzte a nagy magyar társadalmat és felállította Tompa első szobrát, amelyet éppen Könyves Tóth Kálmán ünnepi költeményével avattak fel (1889 július 25.).

Tompa életrajzához számos érdekes adalékkal járultak *Mitrovics Gyula* és főképp *S. Szabó József* érdemes tagtársaink. Szabó Józsefben — mondhatni — olthatatlan szerelem él Tompa iránt és a Tompa-irodalomnak maig is ő egyik legbuzgóbb és legeredményesebb munkása.

Éveken át folytatott kutatásait, nagy szorgalommal gyűjtött adatait könyvvé is formálta, neki köszönhetjük a Tomparól szóló első teljes életrajzot, amelyet már mint debreczeni tanár írt meg és adott ki (*Tompa Mihály a költő-pap* 1901) és amely a Tompával foglalkozóknak szinte nélkülözhetetlen forrás munkává lett.

A magyar irodalomtörténet, mintha csak az első életrajz megjelenését várta volna, csakhamar újabb életrajzokat, egymásután hármat termelt. S nem különös véletlen-e, hogy ezek közül a monográfiák közül kettő szintén debreczeni szerző írt.* Az egyiket *Lengyel Miklós* akiről legyen szabad mellékesen megemlítenem, hogy közel rokonom. Az ő vonzó stílusban írt műve nem annyira életrajz, mint eszthetikai tanulmány, Tompa költészetének szeretettel és megértéssel való elemzése (*Tompa Mihály élete és művei* 1906.)

Tanulói pályájánál fogva debreczeni embernek tekinthetjük *Kéki Lajost* a Kisfaludy-társaság tagját, aki éppen a Kisfaludy-társaság pályadíját nyerte el a maga művével; az elismert legjobb Tompa-életrajzzal — (*Tompa Mihály* 1912), amely majdnem minden Tompára vonatkozó kérdést kellőképp tisztáz és amely mintegy végkép kijelöli a költő helyét irodalomtörténetünkben.

Valóban a Csokonai-kör a kollégium legkedvesebb hagyományait követte és Debreczen több írónemzedékének a nemes szellemében járt el, amikor a mai kegyeletes emlékünnepet rendezte, mikor Tompa születés-

* A harmadik életrajz *Váczy János* műve.

sének századik forduló évében meggyújtotta az oltári tüzet, hogy azon maga és vele együtt a debreczeni közönség egy halhatatlan magyar költőnek áldozzon.

A mai ünnep, mint a debreczeni tisztult irodalmi izlésnek és helyes költői értékelésnek méltó folytatása egyszersmind egy fölemelő irodalomtörténeli igazságot példáz. Tompa Mihály életében és költészetében Debreczen alig foglal helyet, majdnem teljesen hiányzik, de azért Debreczen szívéből, a debreczeni művelt közönség, kivált a Csokonai-kör lelkéből sohasem hiányzott, nem is fog hiányozni Tompának nemes és tiszta egyénisége, a nemzeti érzést és művészi formát örökre összeforrasztó költészete.

Kardos Albert.

Egyház

A szatmári református egyházmegye

őszi rendes közgyűlését az alkotó tagok rendkívüli érdeklődése mellett tartotta Szatmárnémetiben október 4-én. 60-nál több lelkész, számos világi megbízott volt jelen és különösen a reformáció 400-ados jubileuma alkalmából a szatmári templomban ünnepélyes istentisztelettel kezdődött díszközgyűlésen nagy sereg közönség. A díszközgyűlésen előimát Kovács Lajos esperes, záróimát Sipos József tanácsbíró mondott. Prédikált Luk. 11, 35. alapján Szabó János tanácsbíró. Szarka Károly lelkészi főjegyző az egyházmegye emlékiratát olvasta fel. Dr. Harcsár Géza világi főjegyző pedig bemutatta a szatmárnémetii református leányiskolák részére az egyházak és lelkészek által tett alapítványok alapító leveleit. Egyházmegyénknek e ritka buzgóságú, tevékenységű világi papja szép meglepetést is tartogatott a díszközgyűlés számára. Felolvasta alapító levelét annak az alapítványnak is, melyet 6300 korona összeg befizetett pénzértékében egyházmegyénk gondnoka, világi tanácsbírái, világi főjegyzője s általa adományozásra felhívott szatmárnémetii ökelő e gyének adtak össze szintén a szatmári református leánynevelő intézetek szent céljára.

A díszgyűlést közös fényképfelvétel, majd a rendes közgyűlésen folyó ügyek tárgyalása követte. Délben dr. Harcsár Géza világi főjegyző üdvözlötetett ünnepélyesen az egyházi közérdeknek hosszú évek során tanúsított kiváló szolgálataért. Majd egyszerű közebédre gyűltek össze valami 60-an s a délután újra megnyitott közgyűlésen esti 7 órára a közel 70 számból álló tárgysorozat ki-merítettett.

A másnapi bírósági gyűlésen behivatalnokok panaszkodtak fizetésük ügyében és egyháztagok nem kis buzgalommal adókiivetés ellen. Figyelemre méltóbb a fülesdi eset, mely szerint — mint kötelesek lettek volna — természetben nem teljesítették a „hívek“ papjuknak a közmunkát és majd a behivatalnok atyafi kénytelen lesz beérni a hatósági díjszabás szerinti, jóval csekélyebb értékű munkadíjjal. „Quo usque tandem?...“ Az efféle

fizetésügyi kellemtlenségek meddig fogják még a pályaválasztó ifjúságnál a belhivatalnoki pálya iránti kedvet rontani? Talán e fogós kérdésre is nyerünk megnyugtató feleletet zsinatunk bölcsseitől elébb, mint késő lenne.

Tiszabecs.

G. Szabó Mihály,
egyházrn. aljegyző.

Iskola

Anyagi ügyek.

Nagyon böles a megállapodás, mely az esperesek tanácskozásán létrejött, hogy az idén a második közgyűlés ne tartassék meg és a halaszthatatlanul elintézendő ügyeket a tavaszi közgyűlés elé teendő jelentés és természetesen felelősség mellett intézzék el az egyes bizottságok, vagy amely ügyekre nézve ilyenek nem állanak fenn, intézze el az elnökség.

Nem akarok ebből a helyes és böles határozatból, mely az egyházkerületet 5—6 ezer korona felesleges kiadástól mentette meg, érvet kovácsolni az *egyházkerületi* felelős tanács intézménye mellett, csak arra kívánok rámutatni, hogy bármily osztatlan tisztelettel és bizalommal viseltetünk is egyházkerületünk elnökségének mindkét tagja iránt, mégis református autonomiánk megszokott formáihoz ragaszkodásunk révén közgyűlés híján a rendszerünkbe beilleszkedőbbnek tetszik az ügyeknek egy olyan, bár kisebb fokú nyilvánosság előtt tárgyalása is, mint aminő történik a kollégiumi ügyekre nézve az *igazgató-tanács* ülésén.

Lapunk a kollégium anyagi ügyeivel az egyházkerületi közgyűlésről adott tudósítás rendén részletesen szokott foglalkozni s így hagyományainkhoz hűtelenek lennénk, ha éppen most nem szólnánk legalább néhány szót ezekről az ügyekről, amikor a közgyűlési tárgyalás elmaradása nagyon megokolta teszi, hogy a nyilvánosság más úton pótolassék.

Nem hallgathatom el, hogy a kollégium 1918. évi költségvetése, — úgy, amint azt a gazdasági tanács javaslata alapján az igazgató-tanács megállapította, nekem súlyosan aggodalmasnak tetszik. A pénztár; csoportok nagyobb része — s köztük éppen a legfontosabbak — jelentékeny hiánynak néz elébe. Ez a hiány csak magánál a *közszükségleti* pénztárnál 78,000 = hetvennyolcezer korona, — a tápintézetnél is *tizenkilencezer*. S vajjon a költségvetésben előirányzott hiány nem nő-e meg a számadási év befejeztével? Vajjon nem jutunk-e mi is abba a szomorú helyzetbe, hogy elköltogetjük az alapvagyonokat?

Egyáltalán nincs szándékomban a kollégiumi vagyonkezelés iránt bizalmatlanságot kelteni, — sőt hangsúlyozom, hogy tudomásom szerint — elfekintve egyes kezelési ágak fogyatkozásaitól — a kollégium anyagi ügyeinek úgy vezetése, mint felügyelete a legteljesebb elismerést érdemlő módon történik. Ám nem

tudom, nem kell-e szembenéznünk olyan nehézségekkel melyekkel a legnagyobb gondosság mellett is alig lehet majd megbirkózni?

Attól tartok, hogy azok az okok, melyek a közszükségleti pénztárnál a 78,000 koronás nagy deficitet előidézték, éppen nem múló jelenségek. A gazdasági tanács és az igazgató-tanács bölcseségének sikerült megtalálni a módokat, melyek mellett az egyházkerület jelentékeny anyagi áldozatának is igénybevételével a deficit az 1918. évre elhárítható. Azonban én azt hiszem, hogy például a tisztviselők fizetése sohasem fog többé leszállani a háború előtti mértékre s így azok a jelentékeny szükségleti tételek, melyek háborús pótlék címen szerepelnek, állandósulni fognak. Azt is gondolom, hogy a szolgák bére, az anyagok beszerzési ára sem lesz egyhamar kevesebb. Hogy csak egyetlen tételt említsék: ha jól emlékszem 320 öl fáról hallottam, mint évi szükségletéről. A háború előtt egy öl fát 28—30 koronáért lehetett kapni, most 225-ért. Tehát minden ölnél 200 korona a többlet, azaz 320 ölnél 64,000 korona. De ha a háború után 100 koronával olcsóbb lesz is a fa öle, mint most, még akkor is 32,000 koronával több kell erre a célra, mint kellett a háború előtt.

Viszont ezzel szemben számolni kell azzal, hogy a készpénzvagyon jövedelme kisebb fog lenni. Már is özőnlenek vissza a kedvezőbb kamatra kihelyezett kölcsöntőkék, a takarékpénztárak pedig $3\frac{1}{2}\%$ kamatot adnak. Igaz, hogy hadikölcsön kötvények vásárlásával egyelőre igen jól lehet a készpénzvagyonot kamatoztatni, de számolni kell azzal is, hogy az állam a háború után mielőbb sokkal kedvezőbb kölcsönhöz jut s akkor a hadikölcsön kötvényeket beváltja, és lesz a jól kamatozó hadikölcsön árából gyöngén kamatozó takarékbetét. Ezért kell felfogásom szerint különös gondot fordítani az *ingatlan vagyonokra*, azoknak úgy megtartására, mint különösen kedvező jövedelmeztesítésére. Tudjuk nagyon jól, hogy most a földbirtok kitünően jövedelmez s éppen azért a haszonbérlok javára engedmények tétele most semmiképpen sem okolható meg.

Általában a mostani nehéz viszonyok közt nem szabad semmiféle hasznosítható vagyont jövedelmezetlenül hagyni.

Énnekem például valósággal fáj látni azt, hogy a kollégium nagy költséggel épített és berendezett *internátusa* milyen kevéssé van kihasználva. A hatalmas nagy épületben, melynek évi amortizációja még a kedvezőbb kölcsön felvétele mellett is évi *harmincezer* korona körül van, összesen 47 egyetemi hallgató nyert elhelyezést, vagyis egy-egy ifjúnak csak a lakása (— fűtés, világítás, takarítás, felügyelet költségét nem számítva —) évi *hetedfélszáz* koronában van.

Ez az internátus 160 ifjúra volna berendezve így még legalább 110 férne el benne. Igaz, hogy a háború miatt nincs elég egyetemi hallgató jelentkező. De viszont *100-nál több tanítóképezdei tanulónak kellett*

a kollégium költségén a városban lakást fogadni. Úgy tudom, egy-egy fiú lakásáért 120 koronát fizetnek egy esztendőre. Száz fiúért 12.000 koronát. Ime, ezt az összeget lehet megnyerni, ha az üresen maradt szobákba a képezdei tanulókat helyezzük, akiknek így aztán lesz fűtésük s világításuk is, amiről most nincs gondoskodás.

Az igazgatótanács ülésén ezzel a tervvel szemben az az érv hangzott el, hogy különböző intézeti ágak ifjait nem helyes ugyanazon épületben helyezni el. Hiszen persze, hogy jobb volna mindegyik intézet számára külön internátus, de hát szükség törvényt ront s a különböző fokú ifjaknak egy épületben — elkülönítve — elhelyezését az internátusi igazgatóság sem látta pedagógiai képtelenségnek még 1916-ban, amikor a felvételi értesítést egyenesen azzal tette közzé, hogy gimnáziumi tanulók is felvehetők az internátusba.

Igaz, hogy az üresen maradt helyiségek egy részét felhasználták a köztisztviselők jölléti szövetkezetének elhelyezésére s elismerem, hogy ez jó cél s részben a kollégium tanárainak is javára szolgál, de úgy vélem, hogy e szövetkezet (melynek magam is tagja vagyok), nem ment volna tönkre, ha lakásbért kell fizetnie s viszont a kollégium akkor, amikor deficittel küzd, nincs hivatva arra, hogy ilyen irányú jótékonyt gyakoroljon.

Az is igaz, hogy éppen az internátus pénztára mentes a deficittől, de csak azért, mert terheit áthárították az egyetemen kapcsolatos célokat szolgáló X-ik pénztári csoportra. Ez a X-ik pénztári csoport az előző esztendőben elég jól állott, most meg felszabadult évi 60.000 korona tehertől, mégis deficités a költségvetése, mert az internátus megeszi. Holott ehez a X-ik csoporthoz fűztük legszebb álmainkat: az intenzív lelkésznevelés és református tanárképzés megvalósulását.

Ismétem, teljes bizalommal vagyok a kollégium ügyeinek vezetői iránt. De éppen azért őszintén elmondom aggodalmaimat, mert meg vagyok győződve arról, hogy megjegyzéseimet, melyeknek az igazgató-tanács legutóbbi ülésének határozataiban is lett némi eredménye, az ügyeket közvetlenül intéző gazdasági tanács is mérlegelni fogja s keresni és találni fog módot arra, hogy a legéberebb szem se vegyen észre meg nem szerzett jövedelmeket s meg nem kímélt kiadásokat.

K. B.

Közélet

A temesvári katonai temetőben.

A múlt vasárnap délutánt a temesvári hatalmas kiterjedésű katonai temetőben töltöttem. Kora délutáni órában, mint temető-lelkész kísértem s egymagam elsi-rattam jó Balogh Lajos túl a dunai református testvéremet; aztán borongó gondolataimmal ott maradtam idegenben, a szép nagy temetőben. Csakhamar hoztak

két orosz foglyot is; megcsodáltam az egyszerű fogoly közkatonáktól alakított énekkar szép énekeit; odaillett volna a debreczeni nagytemplomba is a mi ősi híres kántusunk ajkára. Igaz, maga az a temetési ének is fenségesen szép s önmagában is megható erejű volt, amit előadtak. A nagy „Goszpodij pomiluj“-t énekelték.

Majd a titkok között bolyongva, újra énekszó ütötte meg fületem. De egészen más, szokatlan irányból; a temető régi, elhagyatott, bozotos területéről. Ez nem lehet temetési karének, tűnődöm magamban. Arra közelítek. A szokatlan hangok is kezdenek ismerősekké válni... Mintha az egyik Hozsánna-ének zendülne ott! Átmászom a drótkerítésen s az éneklők közzé toppanok. 20—25 katona üldögél egy lombhullató öreg platán alatt: ők énekelnek áhitattal. Beszédbe állok velök s csakhamar megtudom, hogy ezek Tenke-vidéki oláh baptista katonák. A Hozsánna-éneket csodálatos oláhos ritmikával, hogy ne mondjam oláhos zamattal ejtették. Kettő—három tudott magyarul is. Sőt az egyik egyenesen bevallotta, hogy ő derecskei református ember — s együtt énekelt oláhus, az oláh baptistákkal...

Ez az utóbbi adat gondolkodóba ejtett. Ime, egy gyökeres alföldi paraszt katona megtanulja az oláh szót s együtt énekel a baptistákkal a temetőben. A felületes bíráló azt mondja reá, hogy ez az ember rajongó. Én pedig, aki félóra hosszat szemtől-szemben álltam vele s figyeltem tekintetét, arckifejezését: merem állítani, hogy az az ember lelkiszükségből adott kifejezést, úgy, ahogy módjában volt, — vallásos érzületének. Arról most nem szölok, hogy ugyanez az ember jobban, szebben s méltóbban kielégíthette volna a lelki szükségét minálunk. De felteszem a kérdést: miért nem történik ez megfordítva? Miért nem keresik az oláhok közül, a világosságra, az evangéliomra vágyódó lelkek, — lelki szomjúságuk kielégítését a magyar református egyházak kebelében?

Mindenki tudja, hogy én diplomatikus, egyházpolitizáló kérdésekkel nem szoktam foglalkozni. A gyakorlati lelkipásztorkodás embere vagyok egészen s ez irányú szolgálatom szeretete hozott éppen a tábori lelkész szolgálatra is. — De éppen a nemrég tartott Orle. kongresszuson ugyanerről a témáról egy-két hang megütötte a fületem: ezért vagyok bátor feltenni a kérdést, most, amikor veszteségünk fájdalom a szívembe nyilal: — mit lehetne tenni nemcsak a mieink megőrzésére, de az evangéliomnak a vágyódó lelkek között (még ha oláhok is azok!) — propagálása érdekében? — Gondolkozzanak s határozzanak efelől a mi órállóink... A turáni átok, a nemtörődő passzivitás itt is mutatja nálunk a maga káros következményeit.

Befejezésül legyen szabad megjegyezni a következőket: Az emlegetett oláh baptista katonákkal folytatott beszélgetésemnek az lett az eredménye, hogy mindnyájan megígérték, szíves örömet eljönnek az általam tartandó református magyar katonai istentiszteletre, ha erre az engedélyt részökre a kommandótól kieszközlöm. Várom

öket szeretettel a jövő vasárnapra s lelkem minden áhíthatával készülök erre a predikációra. Itt fogok készülni, újra kijövök: a *temesvári katonai temetőben*.

Uray Sándor.

Két kis apróság az olasz frontról.

Lelkészi körútam alkalmával egy ízben egy pihenő train oszlophoz érkeztem. Javakorabeli magyarok forogódtak a lovak mellett. Hódmezővásárhelyiek és békésiek. Sokáig, kedvesen elbeszélgettünk. Persze, szóba hozom azt is, hogy mikor voltak utoljára istentiszteleten. Egy öreg vásárhelyi népfölkelő adja meg a választ: — „Míg X-ben voltunk, gyakorta kirendeltek bennünket mindnyájunkat, pápistát, kálvinistát, — Uram bocsá meg a zsidót is odarendelték vóna, ha az is akadt vóna közöttünk: a misére. Nem mondom, magyar volt a miséző pap. Mise közben prédikált is magyarul. Aztán mindig csak azt a katolikus mindenségeket magyarázta volna szegény, — — de hát nem hívják azt uram semminek se.“... Hát ime, ennyit árt a mi fiainknak idekint, ha misére is viszik őket!

A másik apróságot egy hozzám intézett levélből merítem. Az oláh frontról írja egy fiatal, nagybánya (tehát jó vallásos nevelésű) önkéntes, hogy minap ők is katolikus misén voltak. A r. kath. feldkurát mise előtt kezébe ad a mi kis önkéntesünknek egy katonai imakönyvet, szószerint ezzel a megbizással: „No önkéntes barátom, olvasson fel a legénységnek ebből a könyvecskéből imádságokat, hogy *ne unatkozzanak, míg én misézek*.“ — Ez utóbbi esethez nincs hozzátenni valóm egy jöttányi sem.

U. S.

Halottaink

Rásó Gyula, Hajdu vármegye nyug. alispánja, az Alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye volt gondnoka életének 82-ik évében november 27-én elhunyt. Temetése a vármegyeházán felállított ravataltól a Czeglédutcai temetőig nagy részvét mellett folyt le nov. 29-én. A mély gondolatokban bővölködő fennkölt halotti imádságot dr. Baltazár Dezső püspökünk, mint alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegyei esperes korában a boldogultnak elnöktársa mondotta, vigasztalást esdve Istentől a boldogult gyászoló családja tagjainak fájó sebére. Ezután dr. U. Szabó Gyula hajduböszörményi közjegyző a vármegye közönsége nevében méltóképpen emlékezett meg a nagy halott érdemeiről. Mi szintén kegyeletes érzésekkel örökítjük meg a patriárkai kort ért derék vezérférfiú érdemeit.

Emlékezete legyen áldott!

Különfélék

Dávidházy János

a debreczeni református egyházmegye kiváló érdemű esperese ebben az évben töltötte be áldásos lelkesi szolgálatának ötvenedik évét. Ebből az alkalomból egyházmegyéje őszi közgyűlésén melegen üdvözölte, kifejezést adván ama háládatos érzelmének, amely eltölti az egyházmegye minden tagját a 37 esztendei böles kormányzatért.

Mint már több hasonló méltányoltatásáról, úgy most is csak nagy kerülő úton szereztünk hírt erről a szép jubileumról, amelyről örömmel értesítjük Olvasóinkat, annyival inkább, mert Dávidházy János 50 éves lelkesi pályája amily csendes és feltűnést nem kereső volt, éppoly eredményes, áldásos és gyümölcsöző. Több, mint egy emberöltőre kiterjedő esperesi működése pedig sokirányú gondos vezetésével korszakot alkot az egyházmegye életében.

Kálvin János, életének 50-ik évében, ernyedetlen munkássága koronájául az evangéliom diadalára megszervezte a genfi egyetemet: Dávidházy János 50 éves lelkesi jubileumának is legmaradandóbb emléke lesz mindenha a debreczeni egyházmegye által Berettyóújfaluban létesített és az őszi közgyűlésen felavatott polgári leányiskola, amely az Úr szolgálatára és az evangéliom világosságára nevelendi anyaszentegyházunk fogékony csemetéit.

Sokasodjék meg az Úr áldó kegyelme félévszázadon át hűségesen munkálkodó szolgájának további életén, hogy nagy lelki gyönyörűséggel szemlélhesse alkotásainak gyarapodását, virágzását és gyümölcsözését az Úr dicsőségére.

E. K.

Olvasóinkhoz. A rendkívüli drágaság, mely azt eredményezte, hogy ma már kis híján *ötször annyiba* (pontosan: 475%) kerül lapunk egy-egy ívének kiadása, mint amennyiért készült akkor, mikor mi a lapot tulajdonunkba vettük: arra kényszerít bennünket, hogy a lap előfizetési árát addigra, míg a mostani rendkívüli drágaság fennmarad, felemeljük. Ebben a tekintetben egyébként csak utána járunk a többi lapoknak, melyek közt alig van már egy is, mely — bár terjedelmét le szállítani volt kénytelen — előfizetési árát fel ne emelte volna. Elhatározásunkat a köztünk és az egyházkerület közt fennálló szerződéses viszony folytán bejelentettük az egyházkerületnek, melynek részéről a főtiszteletű és méltóságos elnökség úgy magát az áremelést, mint annak mértékét tudomásul venni szíves volt. Reméljük, olvasóink is megértéssel és megnyugvással veszik tudomásul a kényszerítő körülmények folytán létrejött elhatározást, mely szerint lapunk előfizetési ára 1918 január 1-től kezdve

egész évre	20 korona,
fél évre	10 korona,
negyed évre	5 korona,
egy hónapra	2 korona.
Egyes szám ára	50 fillér.

A lap terjedelme az idejéig marad, vagyis mindig adunk egy egész ívet s *azonkívül* a Hivatalos Értesítőt, ha pedig nagyon sok a közölni valónk, magát a lapot másfél ív terjedelemben adjuk. Igyekszünk rajta, hogy lapunk tartalma is az eddigi mértékkel mérhető legyen.

Újabb ruhabetételezési segély. Ruhabetételezési segélyezésre újabban ismét több lelkész vétetett föl. Miután azonban az újabb segélyezésre a szükséges fedezet még nem jött meg a pénztárhoz, az idő előtt szétküldött értesítés több lelkész urat zavarba hozott, s előre beküldte a pénztári hivatalhoz a kellő nyugtaszövegtől eltérő szövegezésű nyugtáját. Arra kérjük az érdekelt nagytiszteletű lelkész urakat, hogy méltóztatásuk türelemmel várni, még egy kevés ideig, míg a fedezet megérkezéssel a nyugtalapok az egyházkerületi pénztártól szétküldetnek.

A szekularizáció Debreczen sz. kir. város közgyűlésén. Sopron vármegye köriratban kereste meg a törvényhatóságokat, hogy foglaljanak állást a katolikus autonómia megvalósítása és az alsó papság anyagi helyzetének javítása mellett. Debreczen sz. kir. város közgyűlése november 27-én foglalkozott e kérdéssel. A tanács azt javasolta, hogy térjenek az átirat felett napirendre. A jog- és pénzügyi bizottság ellenben azt, hogy írjon fel a város a katolikus autonómia megvalósítása mellett az 1848. XX. t.-c. teljes végrehajtása s egyszerűen az állami eredetű egyházi javak szekularizálása s kedvező feltételek mellett a háborúból visszatérő hősök részére eladása iránt. A közgyűlés, miután a napirendről levételre vonatkozó indítványt 68 szavazattal 26 ellen elvetette, a jog- és pénzügyi bizottságnak a szekularizációt kívánó indítványát fogadta el 66 szavazattal 8 ellenében. A határozathozatalt magas színvonalú vita előzte meg, melyben a szekularizáció mellett Jánosi Zoltán, ellene pedig Molnár Kálmán róm. kath. lelkész vitték a vezérszerepet. Szívesen vettük volna, ha a különben igazán elmét termékenyítő s lelket gyönyörködtető szép vitában zsinatunknak az 1848. XX. t.-c. végrehajtása tárgyában hozott deklarációja nem tétetett volna szóvá és kritika tárgyává, mert míg egyrészt kétségtelen, hogy egy *egyházi* testület előtt olyan tekintetek is állnak, melyek egy törvényhatósági bizottságra nem lehetnek irányt szabók, — másrészt a *magunk egyházával szemben észrevételeinket helyesebb volna nem egy jórésztben másvallású tagokból álló gyülekezetben tenni meg.* — Valószínű, hogy a debreczeni határozatra sok helyen fogják azt mondani, amit a közgyűlésen is hallottunk, hogy a mostani idő nem alkalmas ily kérdések tárgyalására. Dehát a *katolikus autonómia* ügyét nem Debreczen sz. kir. város székházában tüzték

napirendre s azon senki sem esodálkozhatik, ha a katolikus autonómia napirendre tűzése a szekularizáció ügyét előtérbe állítja.

Tudomány és demokrácia. Egyik politikai napilap trefás megjegyzésekkel kíséri a debreczeni tudományegyetem múlt évi Almanachját amiatt, hogy abban a tanárok egy részének neve előnévvel van közölve. A trefálkozásra — amelyet egyébiránt a többi egyetemekre is époly joggal vagy jogtalanul ki lehetett volna terjeszteni — nem volna érdemes szót vesztegetni, ha nem volna a dolognak elvi része is. Nem tudom ugyan belátni, miért kellene a tudomány emberének szükségképpen demokratának lenni, de tegyük fel, hogy ez szükségszerű. Akkor sincs ok ezt feszegetni, hogy ki hogyan használja az őt megillető nevet. Gróf Tisza Istvánnak, vagy gróf Károlyi Mihálynak arisztokrata vagy demokrata volta nem attól függ, hogy odairja-e a neve elé a grófi rangjelzést. Ha *úgy gondolkodom*, mint a nagyapám 1848 előtt, — akkor mondhatják rám, hogy nem vagyok demokrata. De azért, mert a *nevemet úgy írom*, mint a nagyapám írta 1848 előtt, még nem lehet rám ezt kiáltani. Hiszen ezzel az okoskodással a végén csak azok maradnának demokraták, akik az eleik nevét újjal cserélték fel.

Lelkészképesítő vizsgálati írásbeli dolgozataikat a f. évben beadottakon kívül a jelentkezőknek a megadandó címre visszaküldi Kiss Ferenc egyházkerületi főjegyző.

A debreczeni tanítóképző intézet december 1-én délután 5 órakor Arany és Tompa emlékére ének- és zene számokban gazdag emlékünnepelet rendez.

A Vörös Kereszt vámospércsi fiókegylete november 11-én meleg érdeklődés mellett megalakult a nagytevékenységű lelkészi pár elnöklete alatt. Legyen működése áldásos.

Jogdoktor lelkész. Vágó Károly borosbenedeki lelkésztársunkat a kolozsvári egyetem jogi kara doktorrá avatta. Szívből üdvözöljük.

A mezőtúri egyház belvárosi lelkészei a főgimnázium tanáraival a reformáció négyszázados évfordulója alkalmából a nagy idők emlékére a főgimnázium dísztermében szavalatokkal és énekszámokkal egybekötött előadásokat rendeznek november 22-től február 14-ig minden héten.

Adományok a debreczeni diakonissza-otthon és kórháza számára. Hajdú Lajosné 1 K, Nagy Imréné 2 K, Szilágyi Lajosné 2-10 K, Serestyén Imréné 1-20 K, Vadász Józefné 1-20 K, Katona Andrásné 1-20 K, Katona Lajos 1-20 K, Százalékból 16-30 K, özv. Degenfeld Gusztávné grófnő 200 K, Tórczy Hermin 15 K, id. Lödy Mihályné 4 K, Suhajda Péterné 2 K, N. N. 3 K, Kaplonyi egyház 2 K, Vass Antal táborigazgató lelkész 20 K, Tiszteletdíj 6 K, Vadon Béla törlőruhák, Tóth J. 3 drb. házi szövésű abrosz, Boros J. élelmiszer, Fingyó M. élelmiszer, Bagossy Kálmánné gyümölcs, Szabó Albertné gyümölcs, Nagy Janka gyümölcs, Vadon Béla szappan, főzelek stb., özv. Szabó Gáborné 1 kenyér. Isten áldása kísérje a nemesszívű adakozókat.

Az Igehirdető decemberi száma kilenc alkalmi (adventi, karácsoni, ó-évi) beszédet tartalmaz Smid István, Soós Károly, Jancsó Sándor, Farkas Dezső,

Kiss Samu, Duszik Lajos, Szücs József és Dr. Tóth Lajos tollából. Ezenkívül még kedveskedik előfizetőinek: Geduly Henrik, A lélek beszéde, és Haypál Benő, Újulatok meg! című ünnepi beszédek kiadásával. Ennek a füzetnek ára 2 korona. Az Igehirdető (Nagybánya) előfizetési ára a jövő évtől kezdve egész évre 14 K lesz, az áremelés (2 K) oly mérsékelt, hogy a mai roppant áremelkedésekhez képest inkább növelni, mint kevesbíteni fogja ez értékes folyóirat előfizetőinek számát.

Tartalom: sk., Mit késtek hazahozni a Királyt? — A németalföldi protestáns egyházak. Az összes németalföldi protestáns egyházak bizonyoságtétele. — Tárca: Kardos Albert, Tompt és Debreczen. (Folytatás és vége.) — Egyház: G. Szabó Mihály, A szatmári református egyházmegye őszi közgyűlése. — Iskola: K. B., Anyagi ügyek. — Közélet: Uray Sándor, A temesvári katonai temetőben. — U. S., Két kis apróság az olasz frontról. — Halottaink. — Különlélek. — Hivatalos Értesítő. 48. sz.

Jubileumi könyvujdonságok.

- Határmegyén.** Egyházi beszédek és imák a reformáció négyszázados évfordulójára. Irta: *Paulik János* nyíregyházi ev. lelkész. Ára 60 fillér. Portóra 6 fillér küldendő.
- Öt prédikáció** a reformáció négyszázadik emlékére. Elmondott *Kecskeméthy István, dr. Kenessey Béla, dr. Ravasz László, dr. Révész Imre* és *Nagy Károly* által. Ára bérmentve 2 korona 20 fillér.
- Erős várunk nekünk az Isten.** Emlékfüzet a reformáció 400 éves évfordulójára. Az iskolákban tartandó emlékünnepek teljes programjával. Irta: *Szeghalmi Gyula* és *Tóth József*. Ára 64 fillér. Portóra 6 fillér küldendő.
- Das Buch der Reformation.** Herausgegeben von Karl Kaulfuss-Diesch. 139 képpel. Ára kötve 10 korona 40 fillér.
- Der deutsche Luther** von D. Hermann Petrich. Ára 2 K 90 fill. Portóra 15 fillér küldendő.
- Die deutsche Reformation** von D. Hermann Petrich. Ára 2 K 90 fill. Portóra 15 fillér küldendő.
- Unser Luther** von Hans Preuss. Eine Jubileumsgabe de Allgemeinen Evangelisch Lutherischen Konferenz. Ára 1 K 30 fill. Portóra 12 fillér küldendő.
- Der Deutsche Reformator D. Martin Luther** von Prof. Dr. J. Schmieder. Ára füzve 3 K 64 fill., kötve 4 K 80 fill. Portóra 18 fillér küldendő.
- Luther in Worten aus seinen Werken** von Martin Rade. Füzve 6 K 40 fill., kötve 8 kor.
- Reformations—Jubelbüchlein** für's deutsche evangelische Haus von Dr. Hermann Mosapp. Ára 40 fill. Portóra 6 fillér küldendő.
- Drei Reformationsfeiern** für Kirche, Schule und Familienabende von R. Eltze. Ára 80 fill. Portóra 6 fillér küldendő. Azonkívül ajánljuk a következő ujdonságokat:
- Mach End o Herr, mach Ende!** 24 Kriegsbestunden. Herausgegeben von Lic. th. Dr. phil. *Julius Boehmer*. Ára 2 K 40 fill. Portóra 12 fill. küldendő.
- Die Schriften des Neuen Testaments** neu übersetzt und für die Gegenwart erklärt. Herausgegeben von Proff. D. D. W. Bousset und W. Heitmüller. 3-ik javított, és bővített kiadás. Míg a készlet tart, 8 félkötetben füzve 28 K 80 fill., 4 vászonkötésű kötetben 38 K 40 fill. kedvezményes áron szállítja:

SCHOLTZ TESTVÉREK könyvkereskedése Budapest, IX., Ferenc-körút 19/21.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

7580—1917.

Pályázat

a bihari református egyházmegyében fekvő nagyváradi egyházközség egyik lelkészi állására, amelynek díjlevele a következő: 1. Készpénz 1400 korona havi részletekben előre fizetve. 2. Tüzifa: 64 köbméter cserfa. 3. Szántó föld: 1 kat. hold és 3037 négyszögöl a fácános dűlőben. 4. Palástdíj felerészben. 5. Anyakönyvi kiadványok jövedelme minden második évben. 6. Korpótlék a felettes egyházi hatóságtól. 7. Lakás, kerttel. Tajékoztatásul megjegyzem, hogy ha az új díjlevél, amely 1. 4000 kor. alapfizetés. 2. 2000 koronáig terjedő, s az egyházi pénztárból fizetendő 400 koronás ötödéves korpótlék. 3. Palástdíj. 4. Korpótlék a felettes egyházi hatóságtól. 5. Lakás, kerttel, javadalmi tételeket tartalmaz, felsőbb megerősítést nyert, az egyházközség ezen az alapon fizeti a megválasztott lelkészt, valamint azt is, hogy a normális viszonyok helyreálltával a presbitérium fenntartja magának a jogot a parókhialis szabályrendelet alapján a lelkészek működési területének kijelölése és az olasz-i városrészben ideiglenesen elhelyezett megválasztott lelkésznek a másik parókhialis körbe való áttételére. A pályázni kívánók kérvényeket lelkészi oklevelökkel és a pályázati hirdetés közzlése után esperesök által láttamozott szolgálati bizonyítvánnyal fölszerelve, az 1917. évi december hó 23. napjáig Nagyváradon, Sulyok István esperes címén terjesszék be.

Debreczen, 1917. évi november hó 27.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A hódmezővásárhelyi református egyház pályázatot hirdet az Ujtemploma melletti egyházi segédlelkészi állásra.

E segédlelkészség javadalma: egy kis szobából álló lakás, amely hivatali helyiségül is szolgál. 2400 korona készpénz évi fizetés, havonkénti előleges részletekben fizetve s 200 korona háborús segély.

Kötelessége: kéthetenként felváltva a templomi és egyéb hivatali szolgálatok teljesítése. A presbitérium által részére kijelölendő tanintézetekben, illetve osztályokban legfeljebb heti 16 órán át vallásitanítás teljesítése, általában pedig az állás szolgálati szabályzatában előírt kötelességek végzése. E szabályzatot pályázni óhajtok az egyházi jegyzői hivataltól kikérhetik.

A pályázati kérvények a f. évi december hó 15-ig, alólirott lelkészhez adandók be, a megválasztott állását december 30-án tartozik elfoglalni.

A megválasztott 30 korona útiköltséget kap.
Hódmezővásárhely, 1917 november hó 24.

Pap Imre
elbőklekés.

Pályázati hirdetés.

A hegyközszenmiklósi református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet az üresedésben levő II-ik tanítói állásra.

Fizetés: az egyház pénztárából 100, azaz Egyszáz korona.

Modern új lakás kerttel és az államtól a törvényes fizetés kiegészítés.

Kötelessége: I—II. vegyes osztály tanítása, irodai segédkezés, esetleg a kántor akadályoztatása esetén annak helyettesítése.

Pályázhatnak okl. református vallású tanítók és tanítónők. Pályázati határidő december 15. Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Pályázatok a hegyközszenmiklósi református lelkései hivatalhoz czimzendők.

Hegyközszenmiklós, 1917 november 11.

3-3

Református presbiterium.

Csere.

Alföldi 15.000 lelket számláló gyülekezet lelkésze cserélne nagyjában megfelelő javadal-mazású lelkésszel. Ajánlatokat közvetít a kiadó-hivatal.

Pályázat.

A hajdunánási református iskolaszék pályá-zatot hirdet egy helyettes tanítói állásra. —

Fizetése: havonta 100 korona: az államtól megnyerendő pótlék.

Pályázhatnak okleveles tanítók és tanítónők, valamint óvónők.

Kötelessége: a reábízott osztály vezetése osztott iskolában.

Pályázati kérvények december hó 9-ig kü-l-dendők be. Az állás azonnal elfoglalandó.

Hajdunánás, 1917 november 15.

2-2

Református iskolaszék.

Debreczen az. kir. város könyvnyomda-vállalata.

Reformációi jubileumi ujdonságok!

Ünnepi hangok költemények a refor-máció világából . . .

Irta: **Baja Mihály.**

Ára 1 kor. Portóra 10 fill. küldendő.

A magyar reformáció könyve

Szerkesztette: **S. Szabó József**

41 képpel. Ára 2 K 40 fill. Portóra 20 fill. küldendő.

Emlékkönyv a reformáció 400 éves jubileumára

Szerkesztette: **URAY SÁNDOR.**

28 képpel. Ára 3 K 60 fill. Portóra 20 fill. küldendő.
Minden egyforma könyvből megrendelt **10 pél-dányra egyingyenpéldánnyal** szolgálunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

prot. irodalmi könyvkiadóhivatala **Debreczen.**

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötetlékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szük-ségelemek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

7334—1917. szám.

A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű Esperesi Karához, valamennyi tanintézet Tekintetes Igazgatóságához.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi november hó 9-én 18,879. eln. szám alatt a hetedik hadikölesön ügyében hazánk tanítóihoz és tanáraihoz és tanintézeteihez intézett felhívását alább oly felkéréssel közlöm, hogy a hazafias cél érdekében szükségesnek látszó intézkedéseket saját hatáskörében megtenni méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel és tisztelettel vagyok
Debreczen, 1917. évi november hó 18.

Dr. Baltazár Dezső.
püspök

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

18,879—1917. eln. szám.

Valamennyi állami, községi, izraelita, társulati és magán elemi nép-, felső népiskola, polgári fiú- és leányiskola, felső leányiskola, felső kereskedelmi iskola, elemi népiskolai tanító- és tanítónőképző intézet, kisdövényőnképző intézet, valamennyi közvetlen vezetés és rendelkezés alatt álló gimnázium és reáliskola, az állami polg. iskolai tanítóképző és tanítónőképző intézet tanítójának, tanárának, illetve igazgatóságának és a gyógypedagógiai intézetek igazgatóságainak.

Hütlenné vált volt szövetségeseinken aratott pártatlan győzelmünk felemelő tanúságtétel arról, hogy ellenállóképességünk a háború negyedik évében is sziklaszilárd és rendületlen.

Nemzetünk, dicső szövetségeseinkkel vállvetten, ma is éppen olyan kitartással és hűséggel harcol hazánk jobb jövőjének biztosításáért és ma is éppen olyan törhetetlen akaratával gondoskodik a harcok sikeres folytatásához szükséges eszközökről, mint amikor megindult ez a reánk kényszerített és megsemmisítésünket célzott véres háború, mert jól tudjuk: ellenségeink konok makacsságát csakis annak beláttatásával törhetjük meg, hogy sem fegyverrel, sem gazdaságilag legyőzhetők nem vagyunk; és hogy véres csatákon, súlyos szenvedéseken át olyan erkölcsi alapot gyűjtöttünk, amelyet még ellenségeink is kénytelenek lesznek elismerni.

A közelgő béke eljövételét siettetik kivívott fényes győzelmeink és ugyancsak a béke útját egyengetjük,

amikor a háború továbbviteléhez szükséges anyagi eszközöket előteremtve megmutatjuk, hogy a magyar nemzetnek áldozatkészsége határtalan és olyan ki nem merithető erőforrás, amely a haza védelmére korlátlanul rendelkezésre áll.

Ezért oly fontos, hogy hadikölcseink és különösen a legközelebbi jövőben kibocsátandó VII. hadikölesön minél nagyobb, még az eddigieket is felülmúló sikerrel járjon.

Bár szilárdan meg vagyok győződve arról, hogy lángoló hazaszeretetünk minden különösebb buzdítás nélkül is előteremti és rendelkezésre bocsátja a háború folytatására szükséges eszközöket, mégis tekintettel a mostani különösen jelentőségteljes időkre, amikor teljes határozottsággal kell megmutatnunk belső erőnket is, indítatva érzem magam arra, hogy azzal a kérelemmel forduljak hazánk ifjúságának lelkes tanítóihoz és tanáraihoz, mint akik tanítványaik útján és a nép széles rétegeivel való állandó érintkezésük folytán a legértékesebb hatást fejthetik ki, hogy a hetedik hadikölesön sikerét magyar lelkükhöz, nemes hivatásukhoz méltó buzgalommal és odaadással mozdítsák elő.

A magyar tanítók, tanárok zajtalan, csendes, azonban izzó hazaszeretettől áthatott lelkes munkájának és példaadásának eredménye, hogy apák és fiak dicső elődeinkhez méltó odaadással és áldozatkészséggel védik ezeréves hazánkat; bizonyos, hogy amikor gazdasági erőnk újabb próbatételéről van szó, akkor is elsők lesznek az elsők között a hadikölesön sikerének előmozdításában is.

Arra kérem hazánk minden nevelőjét, tanítóját és tanárát, hogy a felhívásom vételét követő naptól kezdve, míg csak a jegyzési határidő le nem járt, lehetőleg minél gyakrabban keressenek alkalmat arra, hogy minden iskolának minden osztályában a tanuló ifjúság értelmi fejlettségéhez szabott lelkes tanítások és felhívások keretében ismertessék helyzetünket és ennek a hadikölesönnek különös jelentőségét, kiemelve, hogy ellenségeinket csakis törhetetlen akaratúknak tettekkel való bizonyításával fogjuk jobb belátásra bírhatni és hogy emellett a hadikölesönben való részvétel még a legjobb alkalom a készpénzvagyongazdaságos gyűmölcsoztetésére is.

A hadikölcseinknek a lakosság körében való hatékony propagálására okvetlenül szükségesnek tartom, hogy amely iskolának, tanintézetnek több tanítója, tanára van, ennek a felhívásnak kézhezvétele után az igazgatóság részéről azonnal összehívandó tanító- és tanártestületi értekezleten állapíttassanak meg mindazok a helyi viszonyokhoz szabott eljárási módok és eszkö-

zök, amelyekkel a hadikölcsön sikere előmozdítható lesz, mert csak a tervszerűen előkészített mozgalom hozza meg a kívánt sikert.

Mivel pedig figyelemmel kívánom kísérni lelkes munkásságukat és annak eredményét, felhívom az összes tanintézetek igazgatóságait, hogy ennek az értekezletnek rövidre fogott jegyzőkönyvét minden kísérő jelentés nélkül borítékba zárva, az értekezlet megtartása után nyomban, közvetlenül a vezetésem alatt álló minisztérium Vla. ügyosztályához címezve terjesszék fel. Ugyancsak felhívom arra is, hogy a hadikölcsön jegyzési idejének lejártá után tartandó értekezleten állapítsák meg lelkes munkásságuk eredményét és a felvett jegyzőkönyvet ugyancsak minden jelentés mellőzésével közvetlenül ide terjesszék fel.

Az egytanitós iskola tanerője csakis rövid jelentésben tartozik beszámolni a hadikölcsön sikerét előmozdító tevékenységéről.

Amíg annak a meggyőződésnek adok kifejezést, hogy késő nemzedékek előtt is példát állítható lelkes és odaadó munkásságukat ebben a tekintetben is a legszelb siker fogja koronázni, ismételtlen kérem hazánk minden tanítóját és tanarat, hogy szívesen regbensőbb sugallatát követve, mindent tegyen meg, amivel gazdasági erőnk ezen újabb próbatételével hazánk javát, jövő boldogulását szolgálhatja.

Budapest, 1917. évi november hó 9-én.

Tóth János s. k.,
államtitkár.

7197--1917. szám.

Körlevél

valamennyi kebelbeli Nagytiszteletű Lelkeszi Hivatalhoz.

Felhívom szíves figyelmét a temesvári katonai parancsnokság folyó évi november hó 6. B. A. 14.600. sz. s magyar fordításban a következő intézvényére: „A nehéz háborús állapot hozta magával, hogy igen sok templom harangját el kellett szállítani anélkül, hogy azokat valami megfelelő és nem túldrága módon pótolni lehetett volna. Gyorsan és majdnem minden költség nélkül pótolható lenne a hiány, ha az egyes lelkészségek a vasúti állomásokon évek óta heverő kiselezteztet vasúti síneket maguknak megvásárolhatnák vagy kikölcsönözhetnék. A síneket ezután kötél segítségével a tornyon már meglevő nyíláson át fel lehetne húzni és a harang helyére megerősíteni, a harangozó pedig kalapáccsal szólaltatná meg a síneket. A zengő sínek tiszta hangszínezete némi pótlást nyújtana a távol levő harangok hangjaiért.”

Tisztelettel vagyok:

Debreczen, 1917 november hó 21-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

7389—1917. szám.

Körlevél

a kebelbeli egyházmegyék Espereseihez s általuk minden Lelkészhöz.

Vitézül küzdő fiaink negyedik karácsony estéjét töltik a haretéren. Ismét eljött tehát az ideje, hogy őket kik hazánkért s mindnyájunkért küzdenek, elhalmozzuk megemlékezésünk és a szeretet jeleivel. Minden családnak vannak hozzátartozói, szerettei, kik e nagy ünnepet távol a családtól kénytelenek eltölteni és nagy ünnepükön csak a megemlékezés hozza őket vissza gondolatban szeretteihez.

Eme nagy és nemes munka az idén fokozottabb mértékben házul reánk, mert tudvalevő, hogy a súlyos gazdasági viszonyok és a beszerzés nehézségei az egyesek és családok részéről ezt majdnem lehetetlenné teszik. Ezen nehéz feladatnak azonban csak úgy felelhetünk meg, ha az itthon maradottak áldozatkészsége, pénzadományával hozzájárul ahhoz, hogy szeretetünk jelei minden-hová és mindenkihez eljussanak.

A Hadsegélyző Hivatali más irányban való tetteheltsége miatt a folyó évben a Magyar Szent Korona Országainak Vöröskereszt Egylete egyedül vállalkozott ezen nemes feladat teljesítésére. E végből szétküldte gyűjtőiveit közvetlenül a lelkészekhez. Felhívom az igen tisztelt Lelkeszi Kart, hogy a hozzájuk intézett kérelmet és gyűjtőiveket fogadják szívesen és szeretettel; buzdítsák híveiket e szent célra való adakozásra és úgy a hozzájuk befolyó adományokat a küldött postatakarékpénztári lapon, mint a gyűjtőiveket a Vöröskereszt-Egylet címére Budapestre juttassák el.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1917 november 21.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A nagyzeréni református egyházközség organista kántortanítói állására pályázat hirdettetik.

Javadalom: természetbeni lakás, kerttel. Kézpénz az egyháztól évi 917 korona 74 fillér, 11 kat. hold 1322 négyszög öl föld 607 korona 03 fillér értékben, 8 drb legelő, díjlevél szerinti értéke 128 korona, Törvényes államsegély. Stóla.

Kötelesség: a II—VI. fiúosztályok tanítása, az összes kántori teendők végzése, lelkész akadályoztatása esetén annak kiségitése.

Posta, vasút helyben. Próbaéneklés költségei megtérítetnek. Állás azonnal elfoglalandó. Pályázati kérvények december 20-ig alulírottához küldendők.

Dr. Gyenge János,
lelkész.